СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 1. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 4-го січня 1944. No. 1. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, January 4, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СЕКРЕТАР ДЖОВНС ПРИГОТОВЛЯЄ КРАЙ НА НАГЛИЙ КІНЕЦЬ ВІЙНИ

ВАШИНҐТОН, — „Війна створила ненормальну систему господарки, у якій великий бизнес збирає найбільші користи" — пише секретар торговлі Джесі Джовнс у своїй новорічній статті, поміщеній в журналі „Доместик Комерс". Він остерігає край, що „війна може покінчитися нагло" й тому всі групи американських бизнесменів, малих і великих, повинні бути готові на зміну. Не треба вижидати переходового часу, міркує Джовнс, але відразу приступити до розвязки мирних проблем Америки. Иде про переміну бизнесу й підприємств з воєнного на мировий. Великі бизнесмени вже організуються, але малі бизнесмени, яких є яких 2,750,000 людей і які дають працю 8 з половиною мільйонам робітників, не почуваються ще до обовязку підняти і посвятити свою інізіятиву для оживлення бизнесу — твердить секретар.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИГОТОВЛЯЄ ЗВІТ ДЛЯ ВОРОЖО НАСТАВЛЕНОГО КОНҐРЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Серед високих адміністраційних кол запанував загадочний настрій в справі недалекого звіту президента Рузвелта зо своєї подорожі на мирові конференції. Кожен знає, що теперішний конґрес настроєний найбільш ворожо до президента за всі часи його адміністрації. І тому президент, замісць говорити про економічні пляни, мабуть складе вітвертий звіт про воєнне положення, як конґрес зійдеться на наради, дня 10. січня 1944.

ПЕРШИЙ СНІГ В ОКОЛИЦІ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Згідно з передбаченням бюра погоди розпочав сьогодні падати сніг у Ню Йорку й околиці. Це перший справжній сніг біжучої зими. Упродовж останніх 70 літ сніг зачав падати в січню 38 раз. В інших роках падав уже в грудню.

ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО ОСВІТУ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ.

ВАШИНҐТОН. — Новий законопроєкт про освіту для ветеранів після повороту з війни передбачує видаток цілого біліоса долярів річно. Про це сказав сенатор Елберт Д. Тамес, голова сенатського підкомітету для освіти. Цей підкомітет вже викінчив працю і має предложити звіт сенатови. Законопроєкт передбачує, що 75,000 вояків місячно будуть звільнювані зо служби і вони будуть діставати по $50 місячно на перші потреби.

ЕКСПЛЬОДУВАЛА ЛІТАЮЧА ФОРТЕЦЯ.

САКРАМЕНТО (Каліфорнія). — Літаюча Фортеця В-17, що летіла з летунського майдану МакКорд у Такомі до Лос Енджелес, експльодувала у висоті 3,000 стіп. Літак згорів, розбившися на дребезги. Населення міста Сакраменто було свідком величавого, хоч страшного видовища, бо в катастрофі згинуло 13 військових летунів. Вратувався лише майор Джеймс Г. Верджен, котрий вискочив з парашутом ще заки літак почав горіти.

750,000 ЛЮДЕЙ ДІСТАЛИ СТАРЕЧУ ПЕНСІЮ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Федеральна Рада Суспільного Забезпечення вислала чеками $155,000,000 для 750,000 людей, що їм належалася стареча пенсія в 1943. році. У згаданому видатку містяться теж відшкодовання і для потомків тих, що згинули серед праці. Ще яких 100,000 людей мають дістати виплати з цього фонду за минулий рік. Це проголосив управитель бюра Джозеф Дж. Скоруп.

ЗВІЛЬНЯТЬ ЖІНОЧЕ ВЗУТТЯ ВІД ПАЙКУВАННЯ НА ДВІ НЕДІЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Яких 10 мільйонів пар жіночих черевиків звільнять від пайкування на час двох неділь Бюро Адміністрації Цін. Але це відноситься лише до взуття, що у дрібнім продажу продається по $3 або й нижче. Продаж без пайкових значків розпічнеться з днем 17. січня 1944.

ПЕРЕДБАЧУЮТЬ НОВІ ЗАКОНИ ПРОТИ СТРАЙКІВ

ВАШИНҐТОН. — Голова братства залізничих кондукторів Р. Ф. Витні виявив, що він остерігав членів юнії перед спробою залізничого страйку в теперішному часі, коли президент має всю владу в своїх руках. Він теж передбачував, що невдалий страйк буде причиною нищення досягнень робітників в минулому часі. Саме тепер появилися думки серед конґресменів, щоб перевести новий закон проти страйків, бо вони відкладають на незнаний час перемогу над Гітлером.

НОВИЙ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ГИМН У ВЕЛИКИХ ЩОДЕННИКАХ.

НЮ ЙОРК.—У щоденниках, видаваних по англійськи, появився фотографічною відбиткою в російським тексті, новий советський гимн, підложений під музику А. В. Александровом. В нагловку видніє напис: „Гимн Советского Союза".

Сенатор про поділ світу між переможців

ДЕНВЕР (Колорадо). — Сенатор Едвин С. Джансон з Колорадо написав новорічну статтю для газети „Ракі Мовнтен Нюз", в якій висловив погляд, що світ після війни буде поділений на сфери впливів у такий спосіб: Росія опанує Балкан, Балтійські держави, Польщу, Чехословаччину, Німеччину і Францію. Велика Британія поширить свій вплив на Норвеґію Голяндію, та Бельґію з їх кольоніями в Африці та на Далекому Сході. Вона теж опанує „Темний Континент" і середземноморські держави, а це Еспанію, Італію, й Грецію. Давній союзник Британії, Португалія, буде її довірочним приятелем. — Сенатор Джансон є членом Комісії для Військових Справ у сенаті.

ЩО ДІСТАНЕ АМЕРИКА?

ВАШИНҐТОН. — „Армі енд Нейві Джорнал" приносить вістку, що всі провідники конференції в Тегерані, включаючи й Сталіна, згодилися, щоб Злучені Держави дістали на Пацифіку ті острови, які дістала від Ліґи Націй Японія як мандат. На підставі цих вістей заключають, що Сталін виявив свою невтральність до островів на Тихому океані, хочби вже тому, що не брав участи в нарадах з Чіянґ-Кай-шеком. У статті сказано теж, що Китай згодиться на американську базу на острові Формоза, але не згодиться на базу для Росії й Анґлії. Коли була мова про Німеччину й Японію, то всі годилися, що ці обі держави мусять бути побиті, розброєні і так адміністровані, щоб уже ніколи не дійшли до сили.

ВИЛСОН ЗРОБИВ 22 ПРОМАХИ В ПОПЕРЕДНІМ МИРІ

НЮ ЙОРК. — Аж 22 промахи закинули небіжчикови президентови Вилсонови при його мировім договорі члени Американського Історичного Товариства, що відбули річне засідання в Барнард Каледж при університеті Колюмбія. „Ці промахи були такі коштовні, а з ними й наші — сказано в звіті з нарад — а можливість, що вони ще й тепер повторяться така велика, що ми рішили прилюдно оголосити наші помічення, хочби через те прийшлося нам наразитися на ворожнечу". Найбільшою помилкою Вилсона було це, що він був переконаний, що людство може одним махом зробити тисячелітній крок. Він теж помішав дві справи, а це мир з Німеччиною і перебудову світу. Мир був наглою потребою, перебудова вимагає неозначеного часу, — кажуть професори.

І Гітлер добачує кризу в 1944. році

ЛОНДОН. — Німецький диктатор Гітлер видав до німецького народу новорічне послання, в котрому він не ворожить їм на 1944. рік ... [illegible] ...оги, а тільки потреби завзятого опору проти аліянтської інвазії. Послання було поширене через німецьку новинкарську агенцію.

Між іншими маркантними заявами Гітлера є погляд, що в цій війні не буде переможців і переможених, а будуть тільки ті, що війну переживуть, і ті, що в ній будуть знищені.

Цікаву перехвалку висказує Гітлер про російську кампанію: хвалиться, що Німеччині вдалося уникнути наполеонівської катастрофи. Він говорить, що німці воюють з фанатичною ненавистю та що вони перейняті бажанням пімсти за старо-біблійною засадою „око за око, зуб за зуб".

Він нападав гостро на італійського короля й ґенералів коло нього, та представляв усю війну як провокацію міждержавного жидівства. Він казав, що Британія з цеї війни вийде ослаблена, бо вона мусить здатися перед большевицько-американською коаліцією. Він казав, що цю війну почали вороги Німеччини на основі „плютократично-большевицького заговору". Він переконував німців, що хоч як важко їм тепер воювати, їм буде хочкуди гірше, якби переміг „плютократично-большевицький світ"; мовляв, німців просто знищено би. Одначе, Гітлер запевняв, націстична Німеччина до цього не допустить.

РУМУНСЬКІ ЛІДЕРИ НАБИВАЮТЬ СОБІ КАРМАНИ

ЦЮРІХ. — У місцевих дипльоматичних кругах оповідають, що румунський король Михайло, премієр-диктатор Йон Антонеску й віцепремієр Михайло Антонеску створили синдикат, котрий наповняє свої кишені грабунком румунського державного скарбу. Румунія аж кипить від інфляції.

МОСКВА ХВАЛИТЬСЯ ЗРОСТОМ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

МОСКВА. — Півтора міліона робітників округи Свердловська на Уралі вислало Сталінови письмо, в котрому кажуть, що промислова продукція на Уралі в 1943. році була на 50 процентів вища від продукції в 1942. році та що вони постановили збільшити продукцію в цьому році на дальших 20 процентів.

НАЦІСТИ ГРАБЛЯТЬ ІТАЛІЮ

Швайцарська газета італійською мовою „Лібера Стампа" подає, що Німеччина обдирає італійський народ з усего, що можна вивезти з краю до Німеччини. Вивозять до Німеччини не тільки резерви золота, але й випосаження залізниць і фабрик. Кукловий уряд Мусоліні допустив руйнуючу інфляцію.

ВІЙСЬКОВІ ЗІРКИ.—У головній кватирі ґенерала Доґласа МекАртура на південно-східному Пацифіку, зібралися (від лівої руки до правої): ґенерал Джордж Кені, аліянтський командант на південно-західному Пацифіку; ґенерал Чембирлин (держить плащ), операційний офіцир; ґенерал Волтер Круґер, начальник шестої американської армії; ген. Джордж Маршал, начальник американського штабу; і ген. МекАртур.

НОВІ УСПІХИ АМЕРИКАНЦІВ НА ПАЦИФІКУ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА НОВІЙ ҐВИНЕЇ. — Вживаючи приладів до викидання горіючої нафти й артилерії, американські маринарі заняли важний японський летунський майдан на розі Ґлостері, на Новій Британії, в чотири дні по висадженню цих військ на остров. Коли проти американських летунів, що робили рейд на Рабавл, вилетіли японські літаки, американці збили з них одному бою 18.

У пару днів після цих осягів американські війська доконали ще одного удачного удару проти ворога на Пацифіку: вони несподівано висіли на Нову Ґвинею коло Сайдора, на північному березі, й скорим маневром та майже без спротиву заскоченого несподіванкою ворога заняли там порт і летунський майдан.

Це був третій того роду маневр американців за останніх три тижні. Цей останній віддав у руки американців Сайдор, що лежить 110 миль на північ від аліянтської бази в Фіншгафені, а 55 миль від ворожої фортеці Мадангу. Тепер японські війська на півострові Гюоні взяті в два огні між американців і австралійців.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ПІДСУВАЄТЬСЯ ДО СТАРОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ГРАНИЦІ.

ЛОНДОН. — У специяльнім приказі дня в останню пятницю Сталін подав, що червона армія віднесла одну з найбільших перемог цеї війни, коли війська ґенерала Ватутіна розбили німців на 186 миль довгому фронті та заставили їх до поспішного відвороту. Комунікат доніс про заняття наново Житомира, як також про заняття в шести-деневій офензиві понад тисячі місцевостей.

Кождий [illegible] про дальші перемоги червоної армії, про великі маси воєнних матеріялів, покинутих відступаючими німцями, та про велике число відбитих від ворога міст і сіл.

Останній комунікат, виданий у понеділок, говорить уже про заняття червоною армією міста Радовеля, що лежить 17 миль від старої польсько-советської границі, та Кулішів, 18 миль від тої границі. Червона армія посувається пересічно десять миль на день. Цей комунікат каже, що німці стоять перед найгіршою прогрою всеї російської кампанії, може гіршою, ніж під Сталінґрадом. В одному бою в неділю на захід від Києва советські війська вбили 4,000 німців, знищили 68 повзів, 29 великих гармат й захопили 14 повзів і 60 гармат. Полудневе крило армії ген. Ватутіна напирає на німецькі укріплені лінії над рікою Бугом та посуває німців до границі Румунії.

КАНАДІЙЦІ ЗАНЯЛИ ВЕРХ ЗА ОРТОНОЮ.

АЛЖІР. — Канадійські вояки восьмої армії в Італії заняли серед незвичайно лютої негоди верх, що лежить три милі поза занятим ними містом Ортоною. Вони заняли теж Віллю Сан Томассо та бють важкою артилерією по приморському місті Пескарі.

Британці пятої армії повели удачний рейд на німецькі лінії, а американці утверджували позиції, заняті попередніх днів.

ВЕЛИКИЙ РЕЙД НА БЕРЛІН.

ЛОНДОН. — Великі британські бомбовики повели на Берлін ще один рейд; підчас коли Берлін обчисляв свої жертви попереднього рейду, британці скинули на нього ще тисячу тон бомб. Рейду доконано вчасним ранком.

Британці били теж по німецькому порті Гамбурґу, чим заставили німців розділити свою оборону. З вcase вернулося 28 літаків.

Днем британці робили налети на націстичні приспособлення в Франції.

НІМЦІ ПОДАЮТЬ ПРО СВОЄ ЗАНЯТТЯ ДАЛЬМАТІЙСЬКОГО ОСТРОВА.

ЛОНДОН. — Німецька головна команда подала вістку про заняття Меледи, адрійського острова при березі Дальмації.

Тимчасом радіо маршала Тіта Броза подає, що його партизани далі відбивають удачно переважаючі сили німців в Герцеґовині, Боснії й Чорногорі.

Король Петро виїхав з Каїра. По двох днях показалося, що він почав брати лекції летунства, бо хоче дістати кваліфікації аліянтського летуна.

МОСКВА ЗАКЛИКАЄ ЧЕХІВ ДО БОРОТЬБИ.

МОСКВА. — Журнал „Війна й робітнича кляса" взиває населення Чехословаччини підприняти безпосередні кроки для справного й активного партизанського руху, аби прислішити конець війни. Журнал пише, що війна може скінчитися в 1944. році та що її конець закріпить звязки між советським союзом, Британією й Злученими Державами.

Каже журнал, що активна партизанка потягне за собою менше жертв у людях, ніж пасивний спротив.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокє число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За оголошення редакція не відповідає.

Де небезпека цинізму?

„Ню Йорк Таймс" відкликнувся на чутки про зновлення польських заходів за вирішення в свою користь граничного спору зо совєтським союзом довжезною статтею в півтора тисячі слів. Стаття видно виходить зо заложення, що справа незвичайно важна й може важко відбитися не тільки на відносинах між Польщею й Росією, але й на відносинах між всіми Аліянтами, може їм пошкодити, а помогти Німеччині й Японії. Як червона армія ввійде в краї, які Польща вважає своїми провінціями, поляки готові пірвати за зброю: деж тоді буде єдність Аліянтів?

З цього важкого положення „Ню Йорк Таймс" не бачить властиво ніякого можливого виходу. Він знає силу червоної армії й припускає, що польський зрив проти червоної армії не вдасться. Моглиб поляки мати якусь надію на вигру хіба тоді, якби хтось іззовні за ними обстав. Хтож одначе міг би це зробити? Американці і британці за поляків проти Росії воювати не стануть.

Виходило би, що американці і британці з конечности мали би згодитися на заняття східних провінцій Польщі червоною армією. Одначе, каже „Таймс", на це американський уряд не може дати своєї виразної згоди, бо це звернуло би проти нього американських поляків, котрі мають у деяких стейтах велике значіння для висліду виборів. Іншими словами, американський уряд найшовся між двома силами: мілітарною силою червоної армії та виборчою силою американських поляків. На думку „Ню Йорк Таймсу", Америка й Аліянти могли би вийти з цього безвихідного положення тільки так, якби совєтськ[illegible] добровільно зрікся земель, які [illegible] купував підчас Гітлерівсько-Сталінівського мира.

„Ню Йорк Таймс" каже, що інакше справа буде вирішуватися силою, а не засадами справедливости, а таке вирішування поширить в Америці цинізм, а з цинізму в Америці все росте ізоляціонізм, а це певно, виходило би з писань „Таймсу", не на руку ні Аліянтам, ні Росії.

Чи росте ізоляціонізм з цинізму, можливо, а що вирішування справ силою ширить цинізм, це є зовсім певне. Одначе тоді треба поглянути, чи вирішення, пропоноване „Таймсом", справді йде по лінії справедливости? Адже власне „Таймс" не робить нічого іншого, як тільки відбирає дані краї від одної сили й передає їх іншій. Він бере під увагу тільки дві держави як дві сили й одним почеркненням пера віддає кілька міліонів людей, зовсім не беручи під увагу їх думки, ні бажання. Він не бере зовсім під увагу цих людей, яких він з легким серцем віддає в одні руки, як в інших умовинах так само легко віддав би їх в інші, і це він називає справедливим вирішенням, яке нібито має запобічати цинізмови, ізоляціонізмови, і так далі. Чи не буде це власне найбільшим цинізмом не дивитися на волю міліонів людей?

Де ділося самовизначення народів?

Людина, яка дивиться тверезо на ідеали, які американські політики висувають для порядкування світа, мусіла доглянути, що між ними не має клича самоозначення народів, як ми його чували підчас першої світової війни. Від приступлення до тої війни Злучених Держав цей клич тодішній президент Вилсон проголосив одною з тих засад, на котрі має спиратися вирішування повоєнних проблем. Для людей, які памятають ці часи, здається, що так повинно бути й тепер, що й тепер Вилсонова засада повинна бути основою вирішування проблем по другій світовій війні. Така сильна в них ця звичка, що вони навіть добачують Вилсонові кличі в різних заявах американського президента в другу світову війну, чи навіть у заявах провідників Обєднаних Держав.

Гайрем Модервел, американський автор, котрий занявся спеціяльно питанням повоєнної відбудови світу, присвячує цьому питанню цілий уступ у своїй книжці „Мир, за який ми воюємо". Він відразу на самому початку заявляє, що в перші тижні повоєнної відбудови будуть говорити багато менше за права малих держав ніж ми говорили в 1918 році. Люди будуть займатися передовсім сущними потребами життя: хлібом, дахом, одінням, ніж начеркненням правильних державних границь. Далі на його думку, домагання націоналізму взагалі й національних меншин спеціяльно будуть мати багато менший вплив на повоєнну відбудову.

Він доказує свою думку такими виводами:

Версайські договори, каже він, були подиктовані переважно за засадами національности, хоча при тому брано під увагу стратегічні й економічні чинники. Націоналізм був тоді святою засадою. Американська публична опінія була тоді переконана, що, коли начеркнути карту Европи за зовсім науковими національними межами, то нової війни вже певно не буде. Якби коли показувалося, що такої границі не можна було повести, щоб в державі були тільки люди одної національности й культури, то треба бй завести „гарантії для меншин". По першій війні найзавзятіші боротьби обертались довкола „національних аспірацій".

Нині, десятки літ пізніше, каже Модервел, справа мається інакше. Нині „націоналізм" утратив багато зо свого престіжу. Нині публична опінія Америки дивиться на „вузький націоналізм" і на „грабіжницький націоналізм" як на головні зачинники війни. Люди дивляться на економічні границі, як на щось важніше від національних границь. Вони говорять про доступ до природних багатств, про перешкоди торговлі. Коротко й різко каже Модервил про націоналізм, що в часи Вилсона його вважали за святе письмо, а нині його вважають за втілення діявола.

Надії, каже Модервел, публика не знала, що це таке націоналізм. Вона мала тільки дуже мрячні поняття про спільне походження, про спільність мови, єдність церкви. Вона знала про національних героїв, про Мацціні й Гарібальді, про польські повстання, про боротьбу чехів за автономію в Австрії. Пересічна людина представляла собі націоналізм як велике свято шотляндського роду, як патріотичні пісні Сібеліюса, як боротьбу айришів проти Британії.

Та націоналізм, як основа мира це зовсім щось інше, каже Модервел. Етнографічні, мовні й религійні одиниці нігде майже в Европі не сходяться. Навіть якби вони сходилися, то це не означає політичної єдности; адже ніхто так завзято проти себе не воює, як два братя за почитання того самого Бога. І чистих рас зовсім не має, хоча Гітлер хоч як це з натиском говорить.

Модервел не признає національного почування за перешкоду для єдности. Він показує на три національности в Швайцарії, на британців, велшів і к[illegible]ів, в Британії, на бретонів, басків у Франції, на фінців і шведів у Финляндії, і на „160 етнічних груп у совєтськім союзі".

Модервел не уявляє собі, як ці етнічні, мовні й религійні групи можна взяти під увагу на мировій конференції при начеркуванню державних границь; як не потрапив цього зробити Версай, не зробить його теж нова конференція. Модервел каже, що Версай навчив нас, що „націоналізм" це радше клич, ніж політична сущність. І цього клича нацужив добре Гітлер для того, щоби розбити Чехословаччину, потім Польщу, щоби класти основи під панування німецької „раси" над світом. Гітлер, котрого вважають головним подвижником націоналізму, власне завдав націоналізмови найтяжчий удар.

Дуже можливо, що публична опінія Америки є справді такою, як її Модервел малює. Одначе, з того ще не виходить, що ця публична опінія дивиться на справу реально, що справи маються справді так, як публична опінія їх бачить. Коли вона нині дивиться на справу інакше, як вона дивилася давніше, з цього виходить зовсім ясний висновок, що вона ще раз може змінитися.

Чи зміниться вона одначе до кінця війни, зглядно до часу, коли прийдеться начеркнути нову карту світу, це інша справа. Якщо публична опінія Америки дивиться на націоналізм так, як це представляє Модервел, то люди, зацікавлені в зміні цієї опінії, мусять доложити немало праці.

І малощо поможе в цій справі знову покликуватися на недавне минуле з першої світової війни. У минулу війну Америка й її аліянти мали як противників держави, в котрих були національности зо сильно розвиненим національним почуванням, які домагалися своїх держав. Показати цим національностям клич національного самоозначення було й легко, бо ні Америка ні її аліянти таких національностей або зовсім не мали, або мало розмірно мало. Голосити такий клич було теж політично, корисно, бо це розбивало імперії ворогів. Америка й її Аліянти апелюють передусім до воскресення держав, звичайно національних держав, повалених Гітлером і його поплечниками. Правда, що й нині є поневолені народи, і невдоволені національні меншини, але вони були би, якби воскресити держави, що їх повалив Гітлер і його поплечники. Не є нині „політично" Обєднаним Державам підносити клич самовизначення національностей, коли цей клич негайно ставив би знак запитання перед цілою низкою Обєднаних Держав. Обєднані Держави диктують нині кличі, під якими ведеться друга світова війна: як можуть вони піднімати кличі, які є проти їх інтересів?

Правда, Злучені Держави не мають національних меншин в европейському розумінню й не грозить їм нічим, якби нові державні границі мали йти границями національностей, і тому Злучені Держави можуть мати зовсім „відкритий ум", можуть подивитися на справу безсторонно, незаінтересовно. Одначе Злучені Держави це частина Обєднаних Держав, і чи захочуть вони анґажуватися проти своїх союзників в імя засади національного самовизначення, якби в неї вірили? Нині можна певно сказати, що, поки в Америці ще нема за цю засаду поважної публичної опінії, не можна навіть сподіватися, щоб Америка цей клич проти своїх аліянтів висувала.

І так справа знову навертається до питання: як сильною буде публична опінія Америки за старий клич президента Вилсона?

Микола Чубатий.

Новий державний гимн Росії

Зачалося від розвязання Комінтерну.

Може перед пів роком писали ми з звязку з розвязанням Третього Інтернаціоналу в Москві, що Совєтський Союз скорим кроком перестає бути союзною комуністичною державою народів та переміняється у національно-соціялістичну Росію. По комуністичній революції як спадщина лишався державний соціялізм, себто такий господарський лад, що на місце багатьох капіталістів з давніх часів приходить один могутній капіталіст — держава. Вона є власником всіх копалень, індустріяльних заводів; вона є наділі власником усеї землі. А все населення — це робітники в державних підприємствах.

Що краще для сірого чоловіка — приватний чи державний капіталізм, це покаже найближча майбутність. Минуле за останніх двацять літ давало сотки доказів, що державний капіталізм куди гірший від приватного. Шалено обнижений життєвий стандарт робітника та селянина в совєтській державі в останніх двацяти роках, це факт всіми стверджений. А був він такий низький тому, що національний дохід, добутий з праці сірого чоловіка, йшов не на його користь, а тільки на імперіялістичну політику совєтської імперії.

Річ природна, що при державнім капіталізмі не може бути мови про свободу людини чи істнування демократії. Держава та її адміністрація є паном життя та смерти кожного робітника та селянина. В капіталістичній державі є можлива опозиційна думка громадянина проти практик адміністрації, бо там людина не дістає заробітку прямо від держави. При державнім капіталізмі вона неможлива, бо державна адміністрація має змогу знищити опозиційно думаючу людину не тільки політично, але й матеріяльно. Вона може без всякої трудности засудити її та її рідню на голодову смерть, відбираючи їй змогу працювати у державних підприємствах, а інших, себто недержавних робіт, взагалі нема. Рахуючись ще й з історичною склонністю російського державного проводу до абсолютизму та з нетолеранцією до погляду противника, матимемо образ державного капіталізму новочасної Росії. Та це все відноситься до кожного громадянина совєтської держави, теж до громадян російської народности.

Новочасний російський націоналізм.

Куди гірше є з громадянами неросійських народів, отже в першу чергу з членами українського народу, що належить уже нині в подавляючій більшости до совєтської держави. Росія переживає нині період незвичайно буйного зросту російського націоналізму. Хто читає останні видання для російської молоді в школі, в комсомолі чи в армії, там усе переповнене таким жарким російським націоналізмом, якого не знала ніколи давна царська Росія. Треба признати, що новий російський націоналізм є нині сильно динамічний та агресивний, бо він опертий на недавних світлих подвигах червоної армії. Всі воєнні подвиги, доконані так само і дітьми українського народу, навіть політичний противник совєтів мусить признати, що вони є гідні подиву і пошани. Вони одначе є використовувані, щоб навязати тільки до російського минулого. Вони навязують до історичних постатей вчасно московського народу, до благочестивих князів Димитрія Донського, Святого Александра Невського, до буржуазних тузів, князів Пожарського та Миніна, до представників російського мілітаризму та царизму, генералів Суворова, Кутузова, тай навіть таки до самого царя Петра Великого, творця Російської Імперії. Такий рід націоналізму ще нині в часах війни не виказує ніби агресивности супроти неросійських народів. Але не виказує його тільки тому, що ці народи національно прибиті. Вони приголомшені немов довбнею, якою їх валили продовж останніх 10 літ перед війною. Вони немов запаморочені дивляться на цей російський націоналізм і покивують тільки головами.

Новий російський націоналізм каже неросійським народам славити не тільки цілком чужі, але хоч не дразнячі їх постаті перших московських князів, Димитрія Донського, Александра Невського, чи героїв з часів російської „Великої Смути" Миніна та Пожарського, але він теж каже українцям величати явних ворогів українського народу, як от Петра Великого, а навіть оплюговувати своїх героїв — Мазепу чи Сагайдачного. Тут російський націоналізм ні на крок не відступив від польського шовінізму, що казав українській молоді в польській школі в Західній Україні ентузіязмуватися такими чужими цій молоді постатями як Болеслав Хоробрий чи Кшивоустий, та славити Гловацьких чи їм подібних, а оплюговувати українських національних героїв.

Націоналізми усіх завойовницьких народів йдуть тими самими шляхами; це немов історичний закон діяння націоналізмів. Стверджуємо тільки один факт, про що ми писали перед пів роком, що **Росія стає вже виразно національно соціялістичною державою російського народу.**

Новий гимн Росії.

Всеж таки ніхто не сподівався, що цей процес піде аж таким жвавим кроком, що по формальним скасуванню Третього Інтернаціоналу, скоро

(Докінчення на стороні 3-тій)

ОЛ. ЛУГОВИГ

ЧОРНІ ХМАРИ ІЗЗА ПРИПЯТИ

Історична повість з часів Хмельниччини.

1)

I.

Хилиться до вечора гарячий червнений день; такий гарячий, що повітря мигтить і наче переливається — вогке і важке. Заносить випарами з гнилих річок, багнищ і непрохідних пущ Полісся. Снують скрізь роями, гудуть злісно-настирливо міліярди комарів, усяких, небачених у сухих околицях, мушок і жуків. Обліплять живе створіння, — худобину, чи й самого пана природи — людину так, що не помагає ніяке одмахування. Вбється одного — на його місце лізуть тисячі. Одинока рада — дим. І справді, по дорозі на кілька гонів стелиться важкий, сивий аж білий дим з зелених хвойових галузок; стелиться по дорозі і по придорожному лісі. У диму сновигають люди, воли, коні... І здається, що вони не ходять по землі, а плавають у якійсь рідині — безногі.

З другого боку дороги старий заїзд, — велика присадкувата хата з почорнівших кругляків. Вузькі вікна з слюдяними шибами, що не дуже то пропускають світло в середину, та є — певно побиті — шиби, на яких натягнено висушені і вимяті воловячі міхурі. Обіч кілька стаєнь осівших у землю, як і хата, присадкуватих. Усі будівлі огороджені високим міцним частоколом. Дістатись на подвіря через частокіл неможливо навіть і доброму скакунови. Тай військо, колиб наважилося взяти подвіря приступом — добре намарудилосяб. Зза частоколу і слабенька сила успішно боронилась перед більшою у три рази. Виглядало, що цього власне червневого дня у заїзді сподіються облоги — попід частокіл усе подвіря заставлене навантаженими возами. Возами занята й уся площа перед заїздом та на кілька гонів по дорозі. На оглоблях і дишлях привязані рядна, рогожі, свитки та кожухи. На землі під ними копошаться діти, тутже і жінота ввихається; перебирають манатки на возах, кормлять дітей, лагодять завидна постіль для малих під возами. Інші варять вечерю у лісі, зараз через дорогу.

З мужчин — самі діди сивочупринні та безвусі хлопці в білих домотканних ногавицях, у сіряках. Попадаються підростки і в шляхоцьких кунтушиках, взуті в чобітки. І діди й підростки блукають по дорозі, доходять аж до північного кінця обозу, вглядаються і прислухуються, заходять через дорогу у ліс... В лісі є ще живі істоти... То в одному, то в другому місці виткнеться з лісу рогатий віл, або почтива хлопська коняка; подивиться, обженеться від надокучливих комарів, чмихне й дремене назад у ліс.

З півночі надїздять по возу, по два і більше гуртки. На возах дітвора з мамами. Сивовусі діди провадять волів, хлопці тягнуться за возами. Кожний хлопець озбровїся чим міг. Привязана до держака коса, сокира, або замашний, сукуватий дубчак з обтесаним држаком, щоб ліпше було тримати в руках, заставляють здогадуватись, що ці люди втікають перед якоюсь небезпекою та озброїлись на випадок нападу.

Вози стають вже по другий бік дороги. Зголоднілі перемучені воли жадібно припадають до моріжку обіч, але їх господарі не хапаються щось викладати дишлів з ярем. Діди й жінота обступають новоприбулих, оглядають... Не питаються, — як то споконвіку розпитують наші селяни незнайомих, — хто, звідки та куди їде, — лише в мент оглянувши запорошених, з засмаглими від спеки й утоми устами втікачів — хитають головами й уже по добрій хвилині мовчанки летить трівожно-вриване питання:

— Чи є хто за вами?

— Господь святий знає, чи є хто, чи нема? Другий вже день їдемо, але наших не бачили. На ріці коло порома бачили лише кількох, та в Чорнобилю, кажуть, збираються козацькі недобитки. Бачили й по той бік ріки кількох на конях, а чи воно козаки, чи з посполитих, хто його тепер розбере.. — відповідають з возів.

— Певно посполиті!... Звідки тут козакам взятися?... Всі з Хмелем... А за Припеттю ще спокійно? Хлопство не рушається? — знов падає такий же тріВожно-боязкий запит.

— Коби рухалося! Ховаються по пущах та багнах... А ті, що рідня їх пішла козакувати, втікають на цей бік. Драгонія, кажуть, доїздить вже до Круків.[1]

Гурт непевно переглянувся.

— Мати Божа!... Цеж зовсім недалеко ! — страхаються жінки. — Час і нам забиратися...

— Ще поспіємо! — заспокоюючо озивається невеличкий на зріст дід. — Через Припять мосцівим панам не так легко буде перебратися. Чей на переправі козаки є... Тай переправ через Припять поблизьку нема.

— А Мозир, а Бабиця!... Хібаж то далеко для кінниці?.. Козаки розбиті, нікому спинити... — перечили дідоти страхополохи. — Ми тут стоїмо незнать чого, а Литва може вже в Доярках, або й Копачах.[2] По цей бік ріки сунуть! Забираймося, от, поки час. Хоч до Горностайполя доїдемо, все дальше буде...

— Заспокійтеся, люди! — обізвався другий, щойно підійшовший до гурту чоловік. Був вбраний у старий вилинялий кунтуш, з староюж шаблею на поясі й заткнутим за пояс пістолем. — Куди ви втікатимете, тай від кого?... От, може нині, завтра, надійде козацтво, то всі до своїх сіл повернете...

(Дальше буде).

[1] Село на шляху Брагин-Чорнобиль.

[2] Села на південному березі Припяти.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ЗАКІНЧУЄ РІК ЖВАВОЇ ПРАЦІ

З 1943 роком кінчається рік найбільш активної праці в історії Червоного Хреста. Люди з цілого світу відчули на собі доброчинність Червоного Хреста. Різдвяні Свята та Новий Рік є найвідповіднішим часом на підсумки тієї діяльности.

Американський Червоний Хрест, що є тільки одним з поверх 60 подібних національних організацій, за минулий рік виконував кожне призначене йому завдання. Він вірно обслуговував збройні сили в дома і поза домом, на боєвих фронтах і в таборах. Поруч з цим надзвичайно великим завданням Червоний Хрест так само віддано служив цивільному населенню в різних частинах війною пошарпаного світу.

Відділ Збирання Крови при Червонім Хресті, зібравши поверх 4,000,000 пожертв крови, допоміг врятувати життя тисячам наших ранених. Крім того Червоний Хрест звербував 27,600 норсок для армії і фльоти, в той час як добровольці Червоного Хреста, репрезентуючи кожну національну групу в Злучених Державах, виробили величезну кількість — 925,000,000 хірурґічних бандажів. Червоний Хрест також запакував та відіслав яких 6,000,000 пакунків, призначених воєннополоненим — американським та з інших Обєднаних Держав — та 160,000 пакунків для видужуючих полонених.

Для здорових вояків Червоний Хрест влаштовував поза морем клюби та розвагові центри. Його вишколені представники є при кожній частині військовій чи морській, в дома, чи за водою, помагаючи доброю радою чи ділом кожному, хто звертається до них навіть в справах особистих і родинних.

Розвідочний Відділ Домашньої Служби Червоного Хреста протягом останніх 15 місяців перевів 383,299 справ відносно розшуку рідних в країнах, через які перекотилася війна. Впродовж того самого часу Відділ передав 353,634 подібних відомостей, одержаних зза границі. Справи ті торкалися таких країн: Альбанія, Бельґія, Люксембурґ, Болгарія, Хіна, Чехословаччина, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Голяндія, Мадярщина, Італія, Японія, Латвія, Естонія, Литва, Норвеґія, Палестина, Сирія, Польща, Румунія, Росія, Швеція, Швайцарія та Югославія.

Впродовж минулого року так само велась допомогова акція цивільним збігцям. Посилалися, як і попереднього року, харчі, одяг, мило та інші річі до Росії, Північної Африки, Середнього Сходу та в певні окуповані країни. Від початку війни у вересні 1939 року уділено помочі цивільному населенню Американським Червоним Хрестом і через нього на суму більше ніж $77,000,000.

На домашньому фронті Червоний Хрест вишколив 400,000 жінок на курсах медичного домашнього догляду, 1,500,000 на курсах першої помочі, а 300,000 осіб навчив пливати та рятувати потопаючих. Крім того добровольці Червоного Хреста пошили яких 12,000,000 предметів одягу для роздачі в дома і за границями.

НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГИМН РОСІЇ.

(Докінчення зо сторони 2-гої)

скасується в Советах таки саму інтернаціональну ідеольоґію; що замісць „робітників усіх країв" прийде національна Росія з царями, князями та з ґенералами як чоловими особами. Зовнішним виразником цього всього є зміна дотеперішного гимну, так званого Інтернаціоналу; отже гимну робітників цілого світа на новий гимн, що його опрацювали для Росії два московські поети, Михайликов та Реґістан. Американська преса з дня 22. грудня 1943 принесла анґлійський переклад тексту ось цього нового гимну **націоналістичної Росії.**

Слова гимну мають бути такі: **„Союз нерозривний вільних републик, є навіки получений в могутню Росію.** Нехай навіки живе одна Советська Унія, створена волею народів. Слава нашому вільному матірному краю, певній поруці приязни народів. Советський прапоре, прапоре народів, провадь нас від перемоги до перемоги. Серед бурливих тай соняшних днів волі просвічує нам шлях великий Ленін. Сталін настроїв нас довірям до народу, влив нам натхніння до праці та до великих діл. Ми прославили нашу армію у бою, ми прогнали нікчемного наїзника з наших загонів у боротьбі, що вирішила судьбу поколінь. Ми вести будемо нашу вітчину до слави".

Такий був би зміст цього нового гимну в перекладі з анґлійської мови. Ориґінальний римований текст ще не надійшов.

Новий гимн стверджує ось цей факт, що його досі закривали фразою про Союз Советських Соціялістичних Републик, а саме, що нерозривний союз перемінився в Могутню Росію. Отже Сталін повернув уже ясно до ідеї Петра Великого, що держава на сході Европи це вже не що друге, а тільки національна Росія, зложена з етноґрафічних ґруп, народів, що не мають своєї батьківщини, бо є тільки одна „родіна" — Росія. Повторене ще раз слово Советська Унія, але вже по Моґутній Росії, це мав би бути ще плястер на глибокі рани народів, між ними й українського, що не має для них в Союзі Соціялістичних Советських Републик власної Батьківщини України, а є тільки одна — могутня Росія, яку треба приняти за матірний край, за властиву батьківщину.

Колиб так зміст цього гимну хотів взяти під розбір вчений правник, що вистудіював советську конституцію, то мусів би ствердити, **що новий гимн національно - соціялістичної Росії є неконституційний.** Один уступ обовязуючої ще советської конституції так широко поширюваної на всіх мовах світа, виразно говорить, що кожна република може вийти зі Советського Союзу, колиб цього забажала. Натомісць перші слова гимну виразно говорять, що це є **Союз Нерозривний,** який зіллявся в могутню Росію, себто в Російську Імперію. Для нас, людей зі східної Европи, добре відома ця розбіжність між словами офіційних російських заяв та навіть конституції і ділами, себто твердою советською дійсністю. На жаль ще донині світ західних демократій, що звик своїм словам приписувати той сам зміст та ці самі діла, ще довго не буде якслід розуміти советської дійсности. Але в тому і траґедія ось тих народів, що їм приходиться жити не під советськими словами, але під советськими ділами, в советській дійсности.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЖІНКА СОЮЗОВЦЯ ОХРЕСТИЛА НОВИЙ КОРАБЕЛЬ.

Дня 14. грудня 1943 року покликано мене до телефону. Парохіянка просить мене бути учасником при посвяченню ново-збудованого корабля. Я погоджуюся. Пополудні беру місцевий часопис і дійсно вичитую, що „Варвара Блотна, жінка Прокопа, який безперервно працює в „шиф-ярді" 23 роки і є „асистентом формана", буде хрестити корабель для воєнного ужитку. Корабель охрестить назвою „Фишерс Гил". Ще згадаю, що їхній син Володимир відходить охотником до „нейві". В годині 6.30 вечером приїжджаю з дружиною до „шиф-ярду". Перед нами великий корабель, 16 тисяч тон містоти, удекорований американськими прапорами. Розглядаємось на всі сторони та подивляємо число ново будуючихся кораблів, які викінчують робітники при дуже яснім електричнім та ґазовім світлі. Пізнати і запал робітників при виконуванню отсеї воєнної праці. Питаємо, скільки забирає часу збудувати такий корабель. Відповідають, що три місяці.

Приїзджає машина і висідають репортери. До мене підходить репортер, який мені знакомий, витається та представляє мене до прибувших офіційних осіб. Виходимо на естраду та з височини подивляємо взірцевий порядок і муравлену працю робітників в воєнній індустрії. Видно славну американську техніку. І мимоволі насувається думка, що такої сильної й багатої країни нема в цілому світі, та що ворог мусить скапітулювати перед цею силою та патріотизмом американського робітництва.

Точно в означенім часі приїзджає молодий „Джан Пю" який є головою „шиф-ярду". Син міліонера, чоловік високої освіти, своїм поведенням, товариською розмовою і щирим гумором виявляє високу інтеліґенцію та рівночасно засвідчує правдивість американської демократії. Мається враження, що не потрібно кличів про рівність людини, бо тут бачиться її в практичному життю. До міліонерського сина, голови міліонової компанії, звертаються робітники як до „Джана", так, якби були найліпші приятелі.

Товариська щира розмова, пояснення для жінки робітника, як ударяти фляшкою та в якому моменті, робить нас всіх близькими другами. Розпочались фотографовання. І тут знова щирість, товариськість. Фотографують в різних позиціях, перемінюють особи, підбирають різні пози. Нараз дають знак, що все вже готове.

Робітники збираються кругом корабля, чотирьох з них підрізують якісь деревляні запори і корабель сильним скоком подається вперед. В цім моменті, жінка вдаряє фляшкою, повною шампану і корабель неначе під її ударом та вистрілом шампану подається взад і повним бігом летить до ріки Делевар.

Джан Пю, підходить з китицею чудових рожів до пані Блотної, складає їй ґратуляції і передає листа-документ, в якому є також тисячка долярів нагороди. І тут знова почали блискати електричні лямпки з фотоґрафічних апаратів, знов почали фотоґрафувати в різних позиціях. І знов пішла щира приятельська розмова, в якій я вже сам запитую „містер Пю", чи він не є той Пю, що одружився з українською дівчиною. Він каже, що не він, а його кревний. З цього зійшла розмова на українців та про їх культурне і соціяльне життя.

Місцеві філядельфійські часописи подали, що дня 18-го грудня Варвара Блотна охрестила корабель Фишерс Гил, який буде помогати перевозити воєнні матеріяли.

Прокіп Блотний і його сини, Володимир, який відійшов сьогодня до „нейві", та Остап, який кінчить гайскул, є членами Українського Народного Союза. Стоять у відділі Тараса Шевченка, Честер, Па. Варвара Блотна є членкинею Союзу Українок, а ціла родина є активна в громадському життю. Тому приємно було бути присутнім на цій церемонії, а ще більше приємно було бачити українську жінку, дружину українського робітника, яка хрестила новозбудований корабель. Ось ця подія свідчить і про те, що є рівність та правдива свобода в Америці, за які вартує класти і своє життя.

о. Омелян Мицик.

МАМО! ПОДБАЙ ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ СВОЄЇ ДИТИНИ.

Приглядаюсь своїм ближчим і дальшим знакомим, чи взагалі українським родинам, і бачу, що всюди діточок прибуває. Це наявний доказ здорової нації. Тим треба тішитись, а то тимбільше, що в цьому краю маємо нагоду ось тих дітей по людськи виховати і дати їм відповідну освіту.

Але ми повинні тішитись ще й чим іншим. А саме тим, що цей край дає нам нагоду подбати, щоб наші діти не пропали як ті, що є з українського роду. Памятаймо, що українська земля, з якої ми вийшли, ще може довго потребувати таких, що моглиб шукати для неї помочі в світі, по різних краях, серед різних народів. Такої помочі буде треба, щоб український нарід міг уже раз визволитись і стати справжнім господарем на своїй землі. Таких людей буде треба особливо в Америці, бо голос цього краю, чим далі тим буде могутнішим. А як нас не стане, то хто дбатиме тут про це, як наші діти не будуть виховані в такому дусі, щоб розуміли і відчували, що їм треба постояти за той нещасний край, звідки вийшли їхні батьки? Ось і тому це таке важне, щоб наші діти вміли українську мову, щоб по українськи читали і говорили, щоб знали українську історію і культуру.

Та початок тому всьому — в хаті. Головна відповідальність за це — в матери. Тому так треба нам свідомих матерей, бо від них найбільше залежить, чи вдержиться українське імя в Америці. Як вони не подбають, щоб дитина знала українську мову і її пошанувала, то є мала надія, щоб та мова тут не пропала разом з старим поколінням. Та якщо мама має навчити дитину теж дещо і про Україну, то мусить памятати, що їй самій треба вчитись, треба читати, щоб таким робом добрих і цікавих відомостей набрати, а потім їх дітям передати.

Анастазія Г. Біловус.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В моїх статтях: **„Національне Обличча Західної України"** закралися деякі печатні помилки, які треба справити.

В другій статті в пятій колюмні помилково напечатано дату Люблинської Унії. Має **бути 1569 року,** а не 1658. Так само помилкова є дата першого періоду панування поляків над Галичиною за Казимира В. Має бути **1349-1370,** а не 1372. Дальше має бути таке: Потім той край на 17 літ заняли мадяри, а не на 15 літ.

В третій статті, в пятій колюмні, пропущено загальне число жидівського населення в Західній Україні. Має бути: Жидів на цій території є 1 міліон 23 тисячі, що дає 12.1 відсотків усього населення. Тим чином для пригадки: **На цілій Західній Україні є: українців 68 відсотків, поляків 18.3, жидів 12.1, а інших 1.6 відсотків.**

Проф. М. Чубатий.

АДМІРАЛ МАЄ РЕЗИҐНУВАТИ ЗА ВТРАТУ „ШАРНГОРСТА".

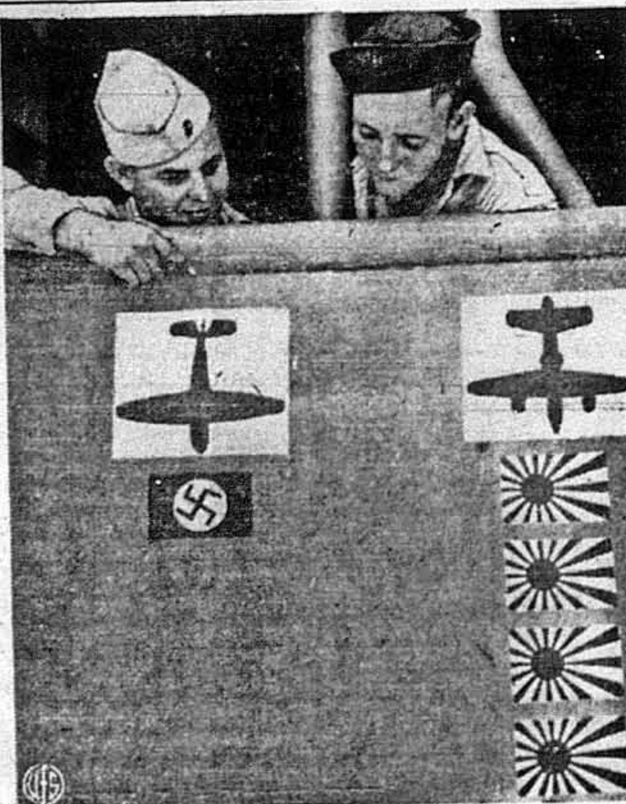
Московські радіо подало вістку, що німці такі оґірчені на втрату великого боєвого корабля „Шарнгорста", що домагаються резиґнації адмірала Карла Деніца, начального команданта німецької воєнної фльоти. Ходять чутки, що Гітлер відмовився бачити Деніца, як цей прийшов до нього з поясненням бою, в котрім загинув „Шарнгорст".

УКРАЇНСЬКІ ЖІНКИ В НОРВЕҐІЇ

СТОКГОЛЬМ, Швеція. (О.-Н.А.). — Норвезькі воєнні біженці оповідають, що в норвезьких фабриках рибних консерв працює велике число російських, польських й українських жінок. Найбільше жінок німці привезли з завойованих земель Советського Союзу, бо кажуть, що вони дуже добрі робітниці. Їх тримають в робітничих таборах і пильнують, щоб не втікали. Жінки працюють по дванадцять годин денно.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

РЕКОРД КОРАБЛЯ.

Маринарі моря приглядаються з вдоволенням рекордови, намальованому на боках одного американського кружляка. Знаки означають, що з корабля збито один німецький боєвий літак та два японські дво-моторові бомбовики.

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ НА ОСНОВІ ВЛАСНИХ ЛИСТІВ

До наших часів збереглося 8 листів Маркіяна Шашкевича, до їх видав у повній збірці вперше Михайло Возняк у 1912 році. З цього 5 написані польською мовою, а 3 українською мовою. Польською мовою написані такі листи: до Тадея Василевського, дідича села Княжого, з 24. травня 1835 р., до матері (без дати), до дружини Юлії з Крушинських з 1838 р., до брата Антона (без дати) й до тестя Крушинського з 26. березня 1843 р. Українською мовою написані 3 листи до о. Михайла Козловського, пароха в Тішкові, з 1842 р. Листи Маркіяна Шашкевича цікаві й цінні тим, що позволяють нам ближче пізнати життя й вдачу їх автора, його прикмети, думки, сферу зацікавлень і середовище та родину поета, а насамперед М. Шашкевича, як людину в відношенні до найближчих членів родини та приятелів, відривають нам подробиці його приватного життя, його буденні клопоти та сумні й радісні хвилини. Листи великих людей дуже часто служать для доповнення й зрозуміння їх творів, поодиноких думок і подій із їхнього життя.

Мала скількість листів М. Шашкевича, що збереглася до наших часів, не може подати багато нових здобутків. А все таки дають вони дещо цінне. Насамперед після їх перечитання перше наше враження таке, що сумна доля й життя поета відбиваються так виразно в листах, як і в творах поета, а друге перед нами виринає з листів та сама хрустально чиста й чесна постать поета, що її знаємо з його творчости й цілого життя.

М. Шашкевич у відношенні до матері ніжний, скромний і щирий, він ставиться до неї з великою любовю та пошаною (як узагалі до всіх членів своєї родини), а бачимо це навіть із наголовка листа: „Найлюбіша Мамо Добродійко!" Лист коротенький, діловий, буденний, бо в ньому прохає М. Шашкевич прислати чоботи для брата Захара, що сидить удома босий і вже два тижні не ходить до школи. Водночас додає М. Шашкевич, що може швидко стати священиком, бо митрополит хоче висвятити його безженним, але він ще не може на це рішитися й прохає ради в мами й шурина. Відносини своєї дорогої матері до дітей заторкує поет у листі до брата Антона, що був опісля австрійським капітаном у полку саперів.

У ньому виступає перед нами Шашкевич як старший брат і виховник, що навчає свого брата й дорікає йому, але дорікає ніжно, лагідно, любовно. Маркіян заявляє на початку листа, що прикметою правдивого характеру є постійність із правдивим почуванням, а тим часом брат Антін захитався, виявив свій слабий характер. Обіцяв поправитись, всі вона раділи, а найбільше мати, але не дотримав слова, тепер усі сумують, бо він забуває про те, як „жахливо сльози матері палять невдячне серце, але таке, що має ще трохи почування". „Послухай" — каже Маркіян — „голосу твойого брата, що, як старший, краще пізнав світ, людей і обставини знає величість смутку й радощів, знає їх дійсне джерело. Не на цьому шляху маєш шукати справжнього щастя, за яким кожний, здається, літає, а яке спирається на чесному сформуванні Духа й Серця; я певний того, що ти знаєш і важкість цих слів і їх правдивість, але замало знати, — треба ще в ділo це перевести". Маркіян дорікає Антонові за його невдячність та невдячність супроти рідної матері, що стільки трудів і жертв віддала йому в часі його дитинства, чого ніхто не може забути, бо відповість за свою невдячність перед Богом.

Інший настрій і почування бачимо в листі М. Шашкевича до дружини Юлії, дочки о. Т. Крушинського, пароха Деревні (Жовківського повіту), що з нею одружився він у лютому 1838 р. Лист цей без докладної дати (зазначений тільки рік), але із слів поета в листі, що в найближчу неділю одержить останні свячення, і тому на свою ординацію запрошує він дружину з тещею, видно, що поет писав його 14. травня 1838 р. На священика висвячено його 20. травня цього самого року.

Любов, ніжність і чутливість, сполучені з легким гумором і жартівливістю, виглядають з цього листа. Маркіян пише до дружини з т. зв. презбітерки, це зн. поміщення, де жили абсольвенти богословії, що вже поженилися і тут відбували поодинокі ступені свячення та вчилися виконувати духовні обовязки. В листі повно пестощів і ніжностів, у самому наголовку пише поет „Дрога Любечко! Юлюнцю Моя!" та заявляє, що не всилі всього висловити в листі, бо до цього треба щирої, звичайної й веселої розмови, а далі комічно описує себе, як він тепер виглядає, занедбаний, запущений, поганий. „Уяви собі твою його дружину, що сидить тепер при великому столі, накритому великими аркушами грубого паперу, подібного до бібули, а напроти нього товариш, що пише теж листа до своєї дружини; він колись дуже ненавидів жінок і завжди заклинався, що не буде женитись. Уяви собі, кажу, твойого дружину з носом, покритим прищами (ти смієшся, думаєш, що від табаки, а ні, я її тепер мало вживаю, бо... не можу), що виглядає без заличок неначе „голопуп" у старій, витертій, забрудженій рясі, скуленого в три погибелі над цим пером, з животом на плечах, замість під грудьми, уяви собі свого чоловіка в такому виді, а уста твої сміятимуться, але добре твоє серце жалітиме його; але знаєш що, краще не мороч собі голови, тільки прийдь і подивись; а насмієшся, а я щиро зрадію разом із тобою". Маркіян певен, що дружина не пізнала б тепер його, бо він дуже змінився, бо споважнів, завжди задуманий і понурий і маломовний, а вічно ходить з часословом. Далі Маркіян зміняє тон і пише поважно; незадовго одержить останнє свячення на священика, тому бажає собі й молить Бога, щоб допоміг йому бути добрим священиком, а далі прохає дружину, щоб приїхала його відвідати й запевнює її, що щиро її кохає, й ніжно прощається з нею. „Кохай мене так, як я тебе кохаю, а буду щасливий і Ти теж будеш щаслива, бо я в цьому вже маю щастя, що Тебе кохаю".

Чисто діловий лист подібний до першого (до матері), написав Шашкевич до свойого тестя о. Крушинського, пароха в Деревні, на 3 місяці перед смертю. Поет був уже тоді важко хворий і пише, що його недуга у місяці березні не легшає, але ще більшає, а його лікар Шмід не обіцює поправи здоровля перед літом. Далі згадує про свої матеріяльні клопоти в справі 5 моргів парохіяльного поля, потім пише про цілком приватні справи (про пігулки на біль зубів, про кобилу Сиву, крохмаль), а закінчує милою для себе вісткою, що лікар позволив йому приїхати на Великдень до тестя, як буде тепло й гарно надворі.

Досі розглядав я чисто приватні листи, а тепер переходжу до інших листів, на теми громадянсько-літературні й наукові. Перший з черги — це лист до Т. Василевського, дідича села Княжого й губерніяльного радника, що був слов'янофілом і познайомлював Маркіяна з новинами літератури польської, сербської та української. Він опікувався теж Маркіяном і цілою його родиною і з ним жив поет у щирій приязні аж до кінця свойого життя, а як до нього ставився, бачимо з його ніжної та теплої згадки про Т. В. в передмові до частини перекладу поеми Гощинського „Замек Каньовскі": „... а найчесніщей коньчилосєн вшистко тугов за Подлісем, за тамтемі гурамі, за Тадеушем".

(Докінчення буде).

ПОЛЬСЬКІ ДИПЛЬОМАТИ ПОКЛАДАЮТЬ НАДІЇ НА АМЕРИКУ

ВАШИНГТОН. (ОНА). — Польські дипльомати у Вашингтоні є тої думки, що американський уряд потрапить переконати Советський Союз, щоб Сталін не домагався прилучення Волині й Галичини до Советів, бо Польща не моглаб без тих земель відповідно розвиватися. Президент Рузвелт підписав Атлянтійський Чартер і на підставі цього документу, кажуть вони, Галичина повинна належати до польської держави. Вони ще кажуть, що до Америки прийде премієр Міколайчик, а як поговорить з през. Рузвелтом, то вже всьо буде в порядку.

НІМЦІ ВИСЛАЛИ ДО ГАЛИЧИНИ 25,000 СВОЇХ ДІТЕЙ

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — Шведські кореспонденти доносять з Варшави, що німці привезли до Польщі 25,000 своїх дітей. Кілька тисяч приміщено в спеціяльно збудованих діточих таборах біля Варшави і Кракова, а решту приміщено в галицьких селах. З дітьми приїхали німецькі учителі і в кожному таборі ведуть початкові німецькі школи. Окупаційна влада каже, що ці діти з бомбардованих аліянтською повітряною силою німецьких міст.

Охорона тварин і жінка

Охорона тварин, це не справа розмріяних та перечулених людей, лише загально людський обовязок, від якого передовсім жіноцтво не повинно відтягатися. Нема правдиво доброго виховання, правдиво доброго серця, без милосердя для тварин.

Виховники мають серце молоді в руках, що засіють в пухку землю душі це закоріниться, що будуть плекати — це зародить.

Діти вже з природи мають нахил до злого і лише добрий приклад і шляхотний вплив можуть вирізьбити гарну душу і почування в дитині. Багато дітей, що у своїй молодости були безжалісні супроти тварин, попало на злочинну дорогу, бо так само стали безмилосердні й жорстокі і до людей. Знущання над твариною є виявом здичіння і неетичности і має вплив на ціле душевне життя молодої людини.

Добрий духовник заздалегідь зверне увагу на лихі інстинкти дітей, що знущаються над тваринами та постарається наукою а надусе добрим прикладом викорінити жорстокість у відношенні до тварин. „Не муч ніколи тварини жартом, бо вона відчуває біль наче ти" — кажуть дитині. Діти вважають котів, псів та інші малі тварини за живу забавку, а слабої волі матері мовчки приглядаються тортурам німини. Діти мають звичку мушкам, хрущам і метеликам видирати крильця та замучувати їх, як теж убивати жаби та хробаки. Якщо тварини моглиб свій біль голосно виявити, яке прикре голосіння заповнилоб світ! Не дозволяйте дітям збирати непотрібно метеликів. Краще нехай збирають поштові марки, листівки, ростини чи камені.

Треба строго заборонити дітям підглядати та вибирати пташачі яєчка з гнізда та треба карати тих, що вибирають або і вбивають малі пташата, замикають у клітку, як забавку, де вони гинуть.

Загляньмо до жіночого царства — кухні.

Господиня, якщо вона добра людина, проявить милосердя і звірину, призначену на заріз вбє легко та безболісно. Не дозволь, щоб у твоїй хаті скробали чи краяли живцем рибу, бо хоча нервова система риби слабо розвинена, то це не доказ, що вона зовсім не відчуває болю. Не дозволь, якщо ти ніжна, щоб брутально вбивали живу тварину, а жахом смерти просякне мясиво стало заставою на твоїм святочнім столі. Старинні вірування культурних народів забороняли їсти мясо тварини, що в тяжким, жахливім конанні віддавала людині своє життя. А то з тої причини, що цей передсмертний жах передавався нервам і псисі людини.

Будьмо добрі і шляхотні не лише для тих, що мають вмерти, але піклуймося всією твариною Богом нам відданою. Памятаймо про вірного сторожа — собаку чи не голодний і спрагнений, чи не холодно йому або чи не докучає йому проміння сонця? Чи не коротка його привязка? Та хоч на годинку, одну коротку годину дайте йому волю! Не викидайте безсердечно котиків з хати, а малі топіть зараз по уродженню, бо ліпша безболізна смерть, як бездомне повне страхіття життя.

Жінко! Збуди милосердя у своїй душі, загрій всю тварину теплом твого серця, а зацвіте радість у твоїй душі. Станеш вищою перед собою! В твоїй хаті гоститиме спокій і задовілля.

Памятаймо слова Брескотта: „Чим більше свободолюбний нарід, тим шляхотніше ставиться до слабших, по лицарськи до жінок, а з милосердям до тварин"...

В. Дуткевич.

ВАЖКИЙ ТЕРЕН.—Сцена дає нам поняття про трудності терену на верху італійської гори Венафро, на котрому прийшлося воювати американським військам проти націстів, що сидять на тій самій горі, з другого боку. Американці власне уставляють на збочу гори свою головну кватиру.

НІМЦІ ВИДУСИЛИ В КУЛЬПАРКОВІ БОЖЕВІЛЬНИХ

БЕРН, Швайцарія. (ОНА). — З Будапешту прийшла вістка, що німецькі лікарі видусили газом всіх пацієнтів в Кульпаркові під Львовом. Між божевільними находилися люди всіх національностей, але німці не питали нікого, до якої національної групи він належить. Як прийшов наказ від головної команди опорожнювати шпиталі, то німці зігнали умово хорих до спеціяльно збудованої салі, замкнули, пустили газ і кінець. Потому всіх закопали в спільну могилу, а лікарські інструменти вивезли до Кракова.

ЗАБОРОНЯЮТЬ ГРЕКАМ СЛУХАТИ РАДІЯ

КАЇРО, Єгипет. (ОНА). — Грецькі кола в Каїро дістали вістку, що німецька окупаційна влада видала в Атенах розпорядок, на основі якого грекам заборонено слухати радія. Можна слухати тільки місцевої радіовисильні, а з інших міст — не можна. Хто переступить цей розпорядок, то не тільки що буде строго покараний, але по відсидженню кари буде висланий до Німеччини на примусову працю.

Є також вістка, що атенці святкували річницю італійського нападу на Грецію. Святкували в той спосіб, що тайні організації дали наказ робітникам не виходити в той день до праці. Німці нічого про це не знали, але як зобачили, що заводи, склепи, банки й ресторани порожні, а вулиці в місті опустіли, то аж тоді догадалися, що це демонстрація проти наїздника. Поліція старалася віднайти які зібрання, або щось в тім роді, але греки таких не робили. Кажуть, що це була найбільш офектовна демонстрація.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 897. Предтеча терору.

TARZAN ALLOWED THE LAST NAZI TO ESCAPE, TO CARRY THE MESSAGE OF TERROR TO HIS COMRADES!
NOR DID HE SLACKEN HIS PACE UNTIL HE COULD NO LONGER HEAR THE DREADFUL DRUMS WHICH WERE THE SYMBOL OF DEATH!
NOW TARZAN RETURNED TO HIS BASE. "KEEP THE DRUMS BEATING," HE ORDERED, "TO STRIKE FEAR TO ALL WHO COME NEAR!"
WHEN THE LONE SURVIVOR CAME BACK, HIS COMMANDER SHOUTED: "YOU MUST LEAD US TO TARZAN'S HIDING PLACE!"

Distr. by United Feature Syndicate, Inc.

Тарзан дозволив останньому націstові втекти, аби він поніс своїм товаришам страшну вістку.

І цей не звільняв бігу, як довго до його ух долітав звук бубнів.

Тепер Тарзан вернувся до своєї бази. „Бийте далі в бубни!" сказав він. „Наганяйте страху всім, що можуть почути!"

Як одинокий недобиток вернувся, командант закричав до нього: „Ти мусиш нас повести до схову Тарзана!"